

УДК 338.532:631.164.23:005.591-4

*С. І. Мельник,**д. е. н., професор, Український інститут експертизи сортів*

ORCID ID: 0000-0002-5514-5819

*І. В. Свиноус,**д. е. н., професор, Білоцерківський національний аграрний університет*

ORCID ID: 0000-0002-0346-1596

*Г. В. Шевчук,**старший викладач, Вінницький національний аграрний університет*

ORCID ID: 0000-0001-6094-0414

*Г. В. Трофімова,**к. с.-г. н., доцент, Український інститут експертизи сортів*

ORCID ID: 0000-0001-6003-880X

*В. В. Зубченко,**к. е. н., доцент, Білоцерківський національний аграрний університет*

ORCID ID: 0000-0002-1292-1726

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.21.10

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

S. Melnyk,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukrainian Institute for Plant Variety Examination

I. Svytnous,

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Accounting and Taxation,

BilaTserkva National Agrarian University

H. Shevchuk,

Senior Lecturer, Vinnytsia National Agrarian University

H. Trofimova,

PhD in Agricultural Sciences, Ukrainian Institute for Plant Variety Examination

V. Zubchenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Bila Tserkva National Agrarian University

IMPROVEMENT OF GOVERNMENTAL SUPPORT MEASURES FOR THE INVESTMENT ACTIVITIES
OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATIONAL PROCESSES

Ключовим завданням інвестиційної політики є формування механізму залучення інвестицій в аграрний сектор України. З огляду на низьку інвестиційну активність у попередні роки, масштаби інвестицій в основний капітал сільського господарства не відповідають реальним потребам оновлення та модернізації виробництва.

Встановлено, що в цій ситуації роль держави в регулюванні інвестицій в сільське господарство дуже висока. Тільки вона здатна стимулювати надходження фінансових ресурсів в аналізовану галузь народного господарства України.

Доведено, що пріоритетними напрямками залучення інвестицій в аграрну галузь України в нинішніх умовах можуть виступити: формування інвестиційних майданчиків для виробництва і розвитку державно-приватного партнерства в аграрній галузі.

У цій ситуації виникають проблеми про співвідношення державних і приватних фінансових ресурсів у рамках партнерства, гарантії залучення приватних інвестицій в необхідному обсязі, конкретних форм партнерства.

Державну підтримку відтворювальних процесів у сільському господарстві необхідно виділити і оформити у відокремлену цільову програму, реалізовану на загальнодержавному і регіо-

нальному рівню за єдиними підходами та принципами. На нашу думку, в основу державної підтримки придбання сільськогосподарської техніки, обладнання та інших основних фондів повинен бути закладений компенсаційний механізм підтримки, що забезпечує обґрунтоване формування та використання фондів державної підтримки, в тому числі і лізингового фонду, який формується, як пропонувалося раніше, за рахунок державного і регіональних бюджетів.

Вважаємо, що вдосконалення державної підтримки відтворювальних процесів у сільському господарстві має бути засноване на використанні компенсаційного механізму з науково обґрунтованою системою нормативів компенсації витрат на придбання матеріально-технічних ресурсів. Окремим напрямом державної підтримки має бути стимулювання створення кооперативних машинно-технологічних станцій, які об'єднують малі господарства і дозволяють їм використовувати сучасну високопродуктивну техніку. Такі кооперативні об'єднання можуть виступати реальними лізингоотримувачами і повноцінно брати участь у системі агропромислового лізингу.

Оскільки інвестиційна активність сільської місцевості є основною характеристикою інвестиційної діяльності, що відбиває її інтенсивність і масштаб, зростає потреба в її діагностиці з використанням гнучкого і адаптованого до вимог конкретного інвестора аналітичного інструментарію.

A key objective of investment policy is to form a mechanism for attracting investment in the agricultural sector of Ukraine. Considering the low investment activity during previous years, the level of investment in fixed capital of agriculture does not meet the real needs of production renewal and modernization.

It was established that in this situation the role of the state in regulating investments in agriculture is very high. Only the state can stimulate the flow of financial resources into the analyzed sector of the national economy of Ukraine.

It was proved that the priority areas for attracting investment in the agricultural sector of Ukraine in the current conditions may be the following: the formation of investment platforms for the production and development of public-private partnerships in the agricultural sector. This situation raises the problem of the ratio of public and private financial resources in partnership, the guarantee of attracting the necessary level of private investments, and specific forms of partnership.

State support for reproduction processes in agriculture should be identified and formalized in a separate target program, implemented at the state and regional levels on the basis of common approaches and principles. In our opinion, state support for the acquisition of agricultural machinery, equipment and other fixed assets should be based on a compensatory support mechanism that provides reasonable formation and use of state support funds, including the leasing funds, which are formed, as previously proposed, by state and regional budgets.

We believe that the improvement of state support for reproduction processes in agriculture should be based on the use of a compensation mechanism with a scientifically based system of norms for compensation of costs for the purchase of material and technical resources. A separate branch of state support should be stimulation of the creation of cooperative machinery and technology stations that unite small farms and enable them to use modern highly efficient equipment. Such cooperative associations can act as real lessees and fully participate in the agribusiness leasing system.

As the investment activity of rural areas is the main characteristic of investment activity, which reflects its intensity and scale, there is a growing need to diagnose it using flexible and investor-specific analytical tools.

Ключові слова: державна підтримка, сільськогосподарські підприємства, іпотечне кредитування, кредитування.

Key words: state support, agricultural enterprises, mortgage lending, crediting.

ВСТУП

Нині одним з обмежень у розвитку аграрного сектора в умовах вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ) є недостатнє залучення інвестицій в га-

лузь. Створення сприятливого інвестиційного клімату та активізація інвестиційної діяльності всіх суб'єктів господарювання в сфері агробізнесу є найбільш актуальним завданням розвитку сільського господарства Украї-

ни в сучасних умовах. При цьому, його сталий розвиток пов'язано передусім з вирішенням завдань залучення інвестицій як основи техніко-технологічної модернізації та підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках агропродовольства.

Ключовим завданням інвестиційної політики є формування механізму залучення інвестицій в аграрний сектор України. З огляду на низьку інвестиційну активність у попередні роки, масштаби інвестицій в основний капітал сільського господарства не відповідають реальним потребам оновлення та модернізації виробництва.

Безсумнівно, що в цій ситуації роль держави в регулюванні інвестицій в сільське господарство дуже висока. Тільки вона здатна стимулювати надходження фінансових ресурсів в аналізовану галузь народного господарства України.

При цьому, в умовах обмеження прямої державної підтримки в сільському господарстві в рамках правил СОТ, можливе використання заходів, що дозволяють залучати приватні інвестиції в аграрний сектор і не мають обмежень у використанні їх з боку держави.

ОГЛЯД ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Прикладні аспекти активізації інвестиційних процесів та особливості системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств висвітлювали у своїх працях І. Абрамова, О. Булуй, О. Варченко, Г. Вишняк, О. Гудзь, Є. Данкевич, В. Дутчак, С. Кальченко, М. Кісіль, С. Корчинська, О. Козак, Н. Кравчук, А. Кучер, В. Лаврук, А. Малиновський, М. Орликовський, М. Плотнікова, О. Прокопчук, С. Нестеренко та інші дослідники.

Проте, швидкоплинні зміни з економічних процесів аграрної економіки вимагає оперативного перегляду систем державної підтримки інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є на основі проведених досліджень розробити практичні рекомендації щодо удосконалення заходів державної підтримки інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Пріоритетними напрямками залучення інвестицій в аграрну галузь України в нинішніх умовах можуть виступити: формування інвестиційних майданчиків для виробництва і розвитку державно-приватного партнерства в аграрній галузі.

У цій ситуації виникають проблеми про співвідношення державних і приватних фінансових ресурсів у рамках партнерства, гарантії залучення приватних інвестицій в необхідному обсязі, конкретних форм партнерства, здатних забезпечити відповідну віддачу від інвестицій в сільському господарстві [1].

У зв'язку з цим на законодавчому рівні пропонуємо розробити відповідний законопроект, який стимулював би розвиток державно-приватного партнерства в залученні інвестицій в аграрному секторі економіки Украй-

ни, та спрямовувалися б на реалізацію проєктів, головним чином в будівництві та модернізації об'єктів галузі тваринництва, інфраструктурного забезпечення та переробки, що передбачає наступні шляхи: пряме фінансування витрат з бюджету; часткова компенсація витрат на будівництво та модернізацію об'єктів в тваринництві логістичного забезпечення та переробки. Вважаємо, що часткове відшкодування вартості об'єктів повинно надаватися суб'єктам господарювання на безповоротній основі у розмірі до 50% вартості, а сільськогосподарським кооперативам в розмірі до 70% вартості (без урахування податку на додану вартість), у тому числі вартості обладнання, побудованих або реконструйованих і прийнятих в експлуатацію у листопаді-грудні минулого року та січні — жовтні поточного року, закінчених будівництво об'єктів (черг або пускових комплексів) для утримання (вирощування та розведення) усіх видів сільськогосподарських тварин, птиці, об'єктів аквакультури (на рибницьких господарствах), доїльні зали, підприємства з переробки сільськогосподарської продукції (у тому числі для виробництва харчових продуктів, м'ясних, рибних, молочних та готових кормів для тварин) або побічних продуктів тваринного походження, що належать до II і III категорій; надання інвесторам податкових пільг, коштів, які будуть спрямовуватися на розвиток інфраструктурного забезпечення аграрного сектору України.

Пропонуємо надання податкових пільг для проведення конструкторсько-пошукових та проєктних робіт при будівництві об'єктів інфраструктурного забезпечення та переробки сільськогосподарської продукції, що в подальшому забезпечить створення доданої вартості в агропромислових ланцюгах країни.

З метою підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки та розвитку нових сільськогосподарських виробництв необхідно сформувати перелік інвестиційних майданчиків, що представляє собою локалізовані території, які призначені для цільового освоєння і перспективного розвитку.

На етапі підбору інвестиційних майданчиків також необхідно враховувати вартість створення об'єктів інфраструктурного забезпечення. Інформація з переліком інвестиційних майданчиків повинна бути у вільному доступі для потенційного інвестора при розгляді і виборі найбільш зручного місця для локалізації планованого сільськогосподарського виробництва.

Таким чином, у сучасних умовах в аграрному секторі повинна бути розроблена нова інвестиційна політика, спрямована на підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора. Запропоновані механізми реалізації інвестиційних проєктів в аграрній галузі повинні вирівнювати умови в сільському господарстві в порівнянні з іншими галузями (рентабельність і ризики) для інвесторів і водночас мотивувати сільськогосподарських товаровиробників до оптимізації витрат і використанню високопродуктивних технологій і ресурсів при реалізації інвестиційного проєкту.

Було встановлено, що однією із причин такого становища є невиважена державна підтримка, що проявляється в низькій її ефективності. З метою стимулюван-

ня приватних інвесторів до вкладення фінансових ресурсів пропонується створити спеціальну державну програму, яка пропонує запровадження дотації на прирощену корову [2].

Як свідчать результати досліджень науковців, що одним з пріоритетних джерел фінансування сільськогосподарського виробництва, без перебільшення, можна назвати залучення приватних позикових (кредитних) коштів, тобто кредитування сільгоспвиробників приватними фінансовими установами [3].

Завдяки активній державній підтримці, що характеризується, зокрема, в субсидуванні процентних ставок, у сільському господарстві створюється досить ефективна система кредитування, кредити стають доступнішими, що в кінцевому підсумку призводить до підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств [4]. Однак необхідно враховувати, що на застосовувані державою і банківськими установами інструменти і механізми впливають специфічні риси сільськогосподарського кредитування.

Нині в Україні вже сформувався комплекс законодавства щодо кредитування сільського господарства в контексті реформування та переходу від дотаційної до ринкової системи фінансування аграрного сектору України. Зокрема, законодавство визначило такі форми кредитування, як бюджетне та приватне, що здійснюється із застосуванням таких інструментів: компенсація відсотків за коротко- і довгостроковими кредитами фінансових установ, взаємне кредитування (кредитні спілки), заставні операції зі складськими свідоцтвами та аграрними розписками, іпотечне кредитування.

Нині головними проблемами, що пов'язані з кредитуванням сільськогосподарських виробників, досі залишаються: низька кредитоспроможність господарства корпоративного сектору аграрної економіки, зокрема малих; слабкість банківської системи України; нерозвиненість небанківських інститутів кредитування, зокрема, кредитних спілок [5].

Вважаємо, що проблема кредитоспроможності сільськогосподарських товаровиробників частково вирішується державною допомогою в компенсації відсоткових ставок за кредитами комерційних банків. Однак досі залишаються проблеми, пов'язані з недостатністю заставного майна в сільгоспвиробників. Кредитування банками сільгоспвиробників не досягло бажаного рівня, що викликано відсутністю законодавства про державну реєстрацію прав на нерухоме майно, про обіг кредитних історій, про порядок проведення прилюдних торгів з аукціонів, про державний земельний кадастр; недосконалістю законодавства про іпотеку та заборону відчуження головного предмета іпотеки в сільському господарстві — землі сільськогосподарського призначення.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває дослідження проблеми іпотечного кредитування сільськогосподарських виробників, оскільки заставу нерухомості і передусім земель сільськогосподарського призначення є важливим інструментом залучення додаткових фінансових ресурсів у сільське господарство в умовах ринку.

У економічно розвинутих країнах система іпотечно-го кредитування функціонує в тісній взаємодії з іншими інструментами фінансового ринку. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про те, що хоча заставний механізм є одним з найважливіших ринкових регуляторів, його ефективне використання неможливе без державної підтримки, а також взаємозв'язку з іншими економічними та фінансовими важелями.

Особливості іпотечного кредитування в сільському господарстві визначаються специфічними рисами відтворювального процесу в галузі і в першу чергу тим, що земля виступає в якості головного засобу виробництва в сільському господарстві. Водночас, як в кількісному, так і в якісному відношенні має місце погіршення стану сільськогосподарських угідь, як відтворювального ресурсу, так і об'єкта застави в аграрному секторі країни.

Досвід країн з розвинутою ринковою економікою, і в першу чергу США, показує, що іпотечні кредити займають важливе місце в системі сільськогосподарського кредитування. Разом з тим має місце значна заборгованість американських фермерів по іпотечних кредитах. А саме, найбільшу питому вагу заборгованості припадає на основні сільськогосподарські регіони. Загальна заборгованість американських фермерів по іпотечних кредитах також має тенденцію до зростання і з 91 мільярда доларів у 1997 році зростає до 118 мільярдів доларів у 2017 році, або майже на 30%. За цей період зростання заборгованості в сільськогосподарських штатах склав: Каліфорнія — 44%, Техас — 32%, Флорида — 31% [6].

Найбільшою мірою збільшилася іпотечне кредитування Федеральної кредитною системою (на 16%), а також банками (на 7%). Зазначені кредитори грали переважну роль і в структурі іпотечного кредитування США. Так, у 2016—2017 роках їх питома вага становила приблизно 34—37% і 32% відповідно.

У 2000—2017 роках у США в структурі кредитування сільськогосподарських виробників банками кредити під заставу нерухомості становили 43% від загальної величини виданих кредитів [7].

Головним завданням національної системи іпотечного кредитування є запровадження нових фінансових інструментів на ринку середнього та довгострокового капіталу, що забезпечить гарантії проведення наданих кредитів шляхом застави нерухомого майна, у тому числі землі, особливо в сільському господарстві.

З метою правового врегулювання іпотечних відносин підготовлено законодавчий пакет, який врахує особливості вітчизняного функціонування іпотеки. До цього пакету ввійшли Закони України: "Про державний земельний кадастр", "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень", "Про ринок земель" та низка інших нормативно-правових актів.

Ряд статей Закону "Про іпотеку" встановлює особливості іпотеки окремих груп об'єктів: земельних ділянок, об'єктів права державної та комунальної власності, об'єктів незавершеного будівництва. Що стосується земельних ділянок сільськогосподарського призначення, до особливостей їх іпотеки віднесено: збереження дії заборон та обмежень щодо їх відчуження і цільово-

го використання, що встановлені щодо цих ділянок Земельним кодексом України; реалізація переданих в іпотеку земельних ділянок сільськогосподарського призначення при зверненні стягнення на предмет іпотеки здійснюється на прилюдних торгах; покупцями земельних ділянок сільськогосподарського призначення можуть бути особи, визначені Земельним кодексом України.

Ключовим моментом у формуванні вітчизняного ринку іпотеки є забезпечення виконання фінансових зобов'язань нерухомим майном. Світова практика показує, що високорозвинені іпотечні системи базуються на певній моделі іпотечного фінансування або поєднанні таких моделей, відповідно до цього, розроблено Державним комітетом України із земельних ресурсів законопроект "Про особливості створення і діяльності іпотечних установ", положення якого враховують досвід країн Європи та Північної Америки, а також проєкт статуту Української іпотечної компанії — іпотечної установи, створення якої сприятиме розвитку іпотеки у державі.

Головними напрямками національної системи іпотечного кредитування є: створення системи реєстрації права власності на землю; розробка правових механізмів відчуження предмета застави та механізму гарантування прав кредитора, що дає кредит під майнові гарантії; оцінка землі; підготовка фахівців з іпотечного кредитування; опрацювання нормативно-правової бази іпотеки землі; визначення пріоритетності типу установ (державні чи комерційні), які пропонуватимуть іпотечні послуги.

Основною передумовою формування ефективної системи іпотечного кредитування в сільському господарстві є вдосконалення законодавчо-правової бази застави сільськогосподарських земель.

Водночас існують певні протиріччя між названими законодавчими правовими актами і насамперед між Цивільним і Земельними кодексами щодо застави землі як головного засобу виробництва в сільському господарстві. Крім того, зазначені акти недостатньо враховують специфіку сільськогосподарського виробництва, застави земель сільськогосподарського призначення, обумовлену особливостями ведення відтворювального процесу в сільському господарстві.

У зв'язку з цим, на нашу думку, існує необхідність в ухваленні спеціального закону про заставу земель сільськогосподарського призначення, який регламентував би іпотеку землі в сільському господарстві.

Одним з найважливіших питань вдосконалення іпотечного кредитування в сільському господарстві є формування інституційної основи розвитку заставних відносин у галузі. Необхідно здійснити комплекс заходів щодо розвитку системи заставних відносин у сільському господарстві, включаючи і іпотечне кредитування, побудова якої повинна базуватися на оптимальному поєднанні ринкового та державного регулювання.

Формування і розвиток земельно-іпотечного кредитування в сільському господарстві безпосередньо залежить від повноцінної методологічної бази, яка охоплює всю багатогранність аспектів функціонування даної системи в цілому. У зв'язку з цим становлення і розвиток інституту земельно-іпотечного кредитування вимагає прийняття продуманих, виражених, заснованих на

серйозних наукових опрацюваннях рішень як з боку органів державного регулювання економічних процесів у країні, так і кредитних організацій.

Першою, найбільш важливою і складною проблемою земельно-іпотечного кредитування є правове та економічне забезпечення ліквідності земельних ділянок та їх покращень. Особливо це важливо для земель сільськогосподарського призначення, оскільки іпотечний кредит представляє основну форму фінансового забезпечення їх господарського використання. Правова та економічна складові ліквідності нерухомості на сьогоднішній день включають невирішені питання, які потребують серйозного наукового аналізу, узагальнення, проєктування та прогнозування. Як свідчить досвід країн з розвинутою земельною іпотекою, без активної позиції держави запуск системи і початкові стадії її функціонування практично неможливі. Бізнесу з економічних міркувань не вигідно самостійно формувати відповідну інфраструктуру з рефінансування земельно-іпотечних кредитів за відсутності досить великих обсягів кредитування. Але без інфраструктури земельна іпотека не запрацює. Її на початковому етапі має створити і підтримувати держава.

Створення та успішний розвиток системи земельно-іпотечного кредитування в сільському господарстві тісно пов'язане з розвитком мережі кредитних організацій — первинних операторів на ринку іпотечних продуктів і послуг і планомірним здешевленням для позичальників довгострокових фінансових ресурсів шляхом їх залучення з ринку капіталу в досить великих обсягах.

Вирішення цих завдань на рівні кредитних установ у ринкових умовах можливе лише за наявності у кредиторів достатнього обсягу фінансових ресурсів, визначених економічних інтересів і потенційно пов'язане з ростом пропозиції іпотечних продуктів і послуг на основі взаємної конкуренції учасників іпотечного ринку.

Однак об'єктивний стан справ в галузі сільського господарства з відомих причин все ще не сприяє активному залученню довгострокового капіталу в порівнянні з іншими галузями народного господарства. З цієї причини незначною є кількість кредитних установ, які мають намір здійснювати значні капіталовкладення в цю галузь взагалі, і на основі земельної іпотеки зокрема, при низькому рівні власної капіталізації. Показовим у цьому випадку є відсутність у більшості потенційних кредиторів власних земельно-іпотечних програм.

Водночас специфіка кредитного продукту, його заставного забезпечення і довгостроковий характер земельно-іпотечного кредитування потенційно дозволяють досить широкому колу вітчизняних кредитних установ надавати кредитно-фінансові послуги товаровиробникам у сфері виробництва, переробки, зберігання і реалізації сільськогосподарської продукції. Такими на етапі створення та розвитку системи могли бути в рівній мірі як спеціалізовані, так і універсальні банки з добре розвинутою регіональною філіальною мережею, а також регіональні фінансово-кредитні чи інвестиційні установи, які зацікавлені в розширенні спектру послуг [8].

Таким чином, слід підкреслити, що основним нині для більшості кредитних організацій фактором, що стримує розвиток системи земельно-іпотечного кредитування, є неможливість мобілізувати на прийнят-

них процентних умовах достатній обсяг довгострокових фінансових ресурсів і відсутність економічної зацікавленості сепарувати частину цих ресурсів для реалізації інвестиційних проєктів в аграрному секторі України.

Аналіз закономірностей розвитку земельно-іпотечного кредитування в Україні дозволяє зробити такі висновки: земельно-іпотечне кредитування на сучасному етапі переживає період інтенсивного розвитку, яке забезпечується пріоритетною увагою до сільського господарства з боку держави, а також розвитком нових інструментів і методів кредитування; розвиток земельно-іпотечного кредитування йде по шляху посилення ринкових механізмів регулювання ринку землі і земельних відносин, при цьому пріоритетна роль в області регулювання залишається за державою; основним завданням державного регулювання земельно-іпотечного кредитування є знаходження способів і форм узгодження інтересів держави, виробничих, фінансових та торговельних структур, міського і сільського населення. Виявлені переваги західної системи кредитування сільського господарства виступають як зразок для вдосконалення існуючої системи кредитування, який, однак, необхідно адаптувати до конкретних умов нашої країни.

Лізинг належить до найважливіших та часто використовуваних джерел фінансування інвестицій в умовах ринкової економіки, але також все більше і більше в умовах перехідних економік. Лізинг є ефективним способом використання основних засобів виробництва в ситуаціях, коли відсутні ліквідні кошти для придбання цих засобів виробництва (особливо машин та обладнання) [9]. Виходячи з вищезазначеного, лізинг є дуже привабливим інструментом для фінансування також і сільськогосподарських та інших підприємств у сільській місцевості. Тому, перспективи розвитку лізингу в Україні оцінюються як дуже високі.

Проте сучасні обсяги лізингових операцій в Україні не відповідають значним потребам у зовнішньому фінансуванні сільського господарства та інших підприємств у сільській місцевості.

Сформована нині практика розподілу бюджетних коштів, призначених для фінансування договорів лізингу, між лізингоотримувачами в регіонах і недостатня нормативно-правова база обумовлюють низьку ефективність цього заходу державної підтримки, недостатньо високу поверненість лізингових платежів.

Не зовсім обгрунтованою в даний час є пріоритетна підтримка кредитування сільськогосподарських товаровиробників. Підтримка інвестиційних кредитів і кредитів на придбання сільськогосподарської техніки та обладнання фактично конкурує з підтримкою агропромислового лізингу [10].

Всі державні програми фінансового стимулювання розробляються в Україні для роботи виключно через банки. Зокрема, програма компенсації процентних ставок за кредитами, програма компенсації на придбання техніки українського виробництва та інші. Лізингові компанії держава мабуть ще не розгледіла. В кращому випадку вони можуть дочекатися в поточному році прийняття нової редакції вже анонсованого закону про фінансовий лізинг. До того ж введення в дію цього за-

кону передбачається лише через 6 місяців з дня його опублікування, тобто не раніше серпня місяця.

Сільськогосподарським товаровиробникам доводиться вибирати між кредитною і лізинговою формою фінансування капіталовкладень і цей вибір у багатьох випадках буває зробити непросто. Ситуація ускладнюється тим, що в якості факторів вибору іноді необхідно враховувати і прямі форми державної підтримки тих чи інших галузей, які можуть бути присутніми в деяких регіонах.

Нині доцільно було б сформувати єдину систему державної підтримки відтворення основних фондів у сільському господарстві, оскільки це одна з ключових проблем сучасного аграрного сектора економіки України. Протягом останніх 20 років більшість сільськогосподарських товаровиробників фактично не мали можливості здійснювати відтворювальний процес, що призвело в даний час до утворення значного розриву між рівнями технічного оснащення і енергоозброєності вітчизняних і зарубіжних виробників сільськогосподарської продукції та продовольства.

Недостатня технічна оснащеність сільськогосподарських товаровиробників є головною причиною технологічного відставання і гальмом у здійсненні інноваційної модернізації сільського господарства. У багатьох суб'єктів малих форм господарювання спостерігається навіть технологічна деградація сільськогосподарського виробництва, оскільки вони змушені використовувати застарілі фізично і морально сільськогосподарську техніку та обладнання. Ситуація, що склалася є вкрай небезпечною не тільки з точки зору неможливості подальшого розвитку сільського господарства, а й з точки зору виконання завдання забезпечення продовольчої безпеки держави, не кажучи навіть про необхідність забезпечення конкурентоспроможності українського агрокомплексу на міжнародному ринку.

Державну підтримку відтворювальних процесів у сільському господарстві необхідно виділити і оформити у відокремлену цільову програму, реалізовану на загальнодержавному і регіональному рівнях за єдиними підходами та принципами. На нашу думку, в основу державної підтримки придбання сільськогосподарської техніки, обладнання та інших основних фондів повинен бути закладений компенсаційний механізм підтримки, що забезпечує обгрунтоване формування та використання фондів державної підтримки, в тому числі і лізингового фонду, який формується, як пропонувалося раніше, за рахунок державного і регіональних бюджетів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, вдосконалення державної підтримки відтворювальних процесів у сільському господарстві має бути засноване на використанні компенсаційного механізму з науково обгрунтованою системою нормативів компенсації витрат на придбання матеріально-технічних ресурсів. Окремим напрямом державної підтримки має бути стимулювання створення кооперативних машинно-технологічних станцій, які об'єднують малі господарства і дозволяють їм використовувати сучасну високопродуктивну техніку. Такі кооперативні об'єднання можуть виступати реальними лізингоотримувачами і повноцінно брати участь у системі агропромислового лізингу.

Оскільки інвестиційна активність сільської місцевості є основною характеристикою інвестиційної діяльності, що відбиває її інтенсивність і масштаб, зростає потреба в її діагностиці з використанням гнучкого і адаптованого до вимог конкретного інвестора аналітичного інструментарію.

Література:

1. Скидан О.В., Лисогор Ю.І. Інвестиції в аграрний сектор економіки як основа формування продовольчої безпеки держави. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 18. С. 6—8.
2. Свиноус Н.І. Управління інвестиційними процесами відтворення ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Економіка та управління АПК. 2021. № 1. С. 166—178.
3. Калетнік Г.М., Козяр Н.О. Стратегічні підходи до інвестування аграрного сектору України в сучасних умовах розвитку АПК. Економіка АПК. 2020. № 12. С. 81—89.
4. Бондарук Т.Г., Лукашук М.В. Особливості та перспективи банківського кредитування сільського господарства на сучасному етапі розвитку економіки України. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. 2020. № 3. С. 84—92.
5. Поліщук Н.В. Теоретико-методичні аспекти кредитування підприємств сільського господарства за умов сталого розвитку. Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 1 (2). С. 126—129.
6. Левандівський О.Т. Організаційно-економічні заходи інвестиційної діяльності у сфері агробізнесу: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2020. 347 с.
7. Колотуха С.М., Мельник К.М., Пономаренко О.В. Проблеми фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектору економіки. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2021. Вип. 98 (2). С. 123—134.
8. Бечко П.К., Власюк С.А., Пономаренко О.В., Нагорний В.І. Економічна сутність кредиту і його роль у розвитку банківського кредитування аграрного бізнесу. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2021. Вип. 98 (2). С. 41—50.
9. Садура О., Агрес О. Роль лізингової діяльності в аграрній сфері економіки. Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК. 2019. № 26. С. 104—107.
10. Пащенко Ю. Стан і перспективи функціонування ринку лізингових послуг у сільському господарстві. Agricultural and resource economics: international scientific e-journal. 2020. Vol. 6. № 2. С. 91—107.

References:

1. Skydan, O.V. and Lysohor, Yu.I. (2013), "The investment in agricultural economy as a basis of food security formation", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 18, pp. 6—8.
2. Svinous, N.I. (2021), "Management of investment processes of reproduction of resource potential of agricultural enterprises", Ekonomika ta upravlinnia APK, vol. 1, pp. 166—178.
3. Kaletnik, H.M. and Koziar, N.O. (2020), "Strategic approaches to investing in the agricultural sector of

Ukraine in modern conditions of agricultural development", Ekonomika APK, vol. 12. pp. 81—89.

4. Bondaruk, T.H. and Lukashuk, M.V. (2020), "Features and prospects of bank lending to agriculture at the present stage of development of Ukraine's economy", Ukrainy. Naukovyj visnyk Natsional'noi akademii statystyky, obliku ta audytu, vol. 3, pp. 84—92.

5. Polischuk, N.V. (2018), "Theoretical and methodological aspects of lending to agricultural enterprises under conditions of sustainable development", Biznesnavihator, vol. 1 (2), pp. 126—129.

6. Levandivs'kyj, O.T. (2020), Orhanizatsijno-ekonomichni zasady investytsijnoi diial'nosti u sferi ahrobiznesu [Organizational and economic principles of investment activity in the field of agribusiness], Prykarpat. nats. un-t im. Vasylia Stefanyka, Ivano-Frankivs'k, Ukraine.

7. Kolotukha, S.M. and Mel'nyk K.M. and Ponomarenko O.V. (2021), "Problems of financial and credit support of the agricultural sector of the economy", Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho natsional'noho universytetu sadivnytstva, vol. 98 (2), pp. 123—134.

8. Bechko, P.K. Vlasiuk, S.A. Ponomarenko, O.V. and Nahornyj, V.I. (2021), "The economic essence of credit and its role in the development of bank lending to agribusiness", Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho natsional'noho universytetu sadivnytstva, vol. 98 (2), pp. 41—50.

9. Sadura, O. and Ahres, O. (2019), "The role of leasing activities in the agricultural sector of the economy", Visnyk L'vivs'koho natsional'noho ahrrarneho universytetu. Serii: Ekonomika APK, vol. 26, pp. 104—107.

10. Paschenko, Yu. (2020), "Status and prospects of the market of leasing services in agriculture", Agricultural and resource economics: international scientific e-journal, vol. 6, no. 2, pp. 91—107.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2021 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

**Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292**

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73